

MODERNIZAREA SISTEMEI DIDACTICE A ȘCOLII PRIMARE RURALE ÎN CONTEXTUL ABORDĂRII INTEGRATIV-DIFERENȚIATE

Lidia STUPACENCO, conferențiar universitar, doctor
(Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți)

The Summary

The article shows the way of didactic system modernization in country schools based on the ideas of integration of cognitive-informational and competence-activity-based education implemented within the integrative-differential approach. In terms of those positions the subject matter of each component in the didactic system is disclosed in the context of education character in country schools in Moldova.

Ca orientare metodologică a școlii secolului XXI noi vedem astăzi crearea unui model de învățământ activ-fundamentat pe competențe. În acest context, aspectul activ-participativ al școlii este mai mult sau mai puțin elaborat de știința pedagogică, iar aspectul ce ține de competențe este în proces de stabilire. Aceasta influențează în mare măsură asupra organizării procesului de învățământ orientat spre formarea competențelor în școala rurală.

Vom face unele comentarii în vederea studierii procesului formării competențelor de învățare la elevii mici, fiindcă în școlile rurale predomină clase primare și gimnaziale.

Dicționarul explicativ al limbii române precizează termenul competență drept o capacitate a cuiva de a se pronunța asupra unui lucru, pe temeiul unei cunoașteri adânci a problemei în discuție. Definiția ne spune că competența este identificată cu capacitatea de a se pronunța asupra unui lucru, în baza unor cunoștințe temeinice ale subiectului într-un domeniu anume.

Dicționarul de pedagogie precizează termenul „capacitate” drept posibilitatea efectuării uneia sau mai multor activități practice sau mintale. Capacitatea e constituită din cunoștințe și competențe, formate, la rândul lor, pe baza aptitudinii și învățării (Dicționar de pedagogie contemporană. București: Editura Enciclopedica, 1969, p.57).

Din definiție observăm că termenul capacitate este identificat cu posibilitatea de a efectua o activitate. Aceasta din urmă acoperă domeniul mintal sau practic. Însă, după cum știm, realizarea activității nu este posibilă în afara cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor.

În acest context formula capacității ar fi:

Capacitate → posibilitatea de a efectua o activitate

cunoștințe | competente

Se formează în baza
aptitudinilor și
învățării

Dicționarul enciclopedic explică capacitatea ca ansamblul aptitudinilor și posibilităților fizice și intelectuale ale unei persoane de a executa un anumit lucru, competență, persoană deosebit de capabilă. Aceeași sursă definește competența ca o capacitate a cuiva de a face, de a aprecia, de a soluționa sau de a hotărî un lucru.

Observăm, că autorii identifică capacitatea cu competența.

În aspect psihologic, competența reprezintă o stare de potențialitate psihică a unei persoane de a acționa adecvat și eficient sau un sistem de însușiri acționale și operaționale, care, împreună cu cunoștințele, deprinderile și experiența necesară, duc la acțiuni eficiente și de performanță (Popescu-Neveanu. Dicționar de psihologie. București: Albatros, 1987, p.805).

Așadar, competența presupune a ști și a putea să faci.

P. Popescu-Neveanu susține că noțiunea de competență se diferențiază de noțiunea de capacitate (aptitudine împlinită, care s-a consolidat prin experiență, exercițiu, asimilare de cunoștințe și formare de deprinderi).

Astfel, competența exprimă posibilitatea individului de a efectua cu succes o activitate concretă. Competența poate fi demonstrată prin fapte, pe când capacitatea, în opinia cercetătorului Ph. Meirien, este o activitate mentală transdisciplinară care va mobiliza cu adevărat competența, pentru a o transforma în cunoștințe dinamice.

Propunem următoarea formulă a competenței:

Competență → Capacitate → Cunoștințe

Ceea ce definește în mod esențial competența se pare a fi și faptul că, pe lângă aceea că se manifestă permanent ca o posibilitate demonstrată prin fapte cognitive sau acționale ale subiectului, ea produce restructurări continue ale structurilor deja existente, în baza capacităților, cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor. Aceasta înseamnă că o nouă competență nu se construiește pe loc gol, dar transformând achizițiile anterioare ale celui ce învață.

Când vorbim de competența elevului ne referim la pregătirea sa, și la rezultatele obținute.

Considerăm că competența de învățare este o capacitate a elevului de a efectua o acțiune adecvată unui scop în condiții variabile de orientare și o acțiune compusă din procedee concrete într-o situație nouă.

În cercetările efectuate de către Милерян, Платонов, competența este definită ca o calitate superioară a omului ce reprezintă scopul terminal al procesului pedagogic.

М. Данилов examinează competența ca potențialitatea omului de a acționa, de a executa acțiuni practice, cotidiene, în baza cunoștințelor dobândite (М. Данилов, Процес обучения в школе. М: 1960, с.66).

Analiza literaturii de specialitate (U. Șchiopu, S. Cemortan, A. Bolboceanu, A. Усова, А. Запорожец) ne permite să conturăm trei categorii de competențe de învățare care pot fi formate la copiii de 6-8 ani:

1. Competența de a învăța de la adult: de a percepe de la pedagog în baza cuvântului și demonstrării procedeele de acțiuni, anumite cunoștințe și deprinderi, de a se conduce de acestea în timpul activității (să asculte adultul, să urmeze indicațiile).
2. Competența de a-și organiza activitatea proprie: să profileze scopul (rezultatul) și procedeele de realizare (cum să atingă acest scop); să realizeze controlul și aprecierea rezultatelor (să compare rezultatul cu modelul, cu indicațiile pedagogului).
3. Competența de a corela acțiunile proprii cu acțiunile altor copii (perceperea colegilor ca parteneri în diverse activități: joc, învățare, capacitatea de a coopera cu ei).

Autoarea А.Дмитриева identifică următoarele tipuri de competențe în corelație cu conținuturile unor discipline concrete.

1. Competența de înțelegere a mesajului adultului: să asculte și să execute instrucțiunea, să interpreteze corect sarcinile;
2. Competența de a lucra individual cu manualul și literatura suplimentară: citirea conștientă și expresivă a textului, respectând accentul, pauzele, intonația, profilarea scopului de bază a textului; competența de a răspunde la întrebări; competența de a elabora un plan și de a expune în baza lui;
3. Competența de a observa fenomene, procese, de a analiza cele observate utilizând desene, grile, tabele; competența de a clasifica, de a sistematiza, de a face generalizări;
4. Competențe ce țin de activitatea practică a elevului: să realizeze experimente, să completeze tabele, să determine succesiunea și cele mai raționale procedee de realizare a obiectivelor instructiv-practice, să verifice și să evalueze propria activitate de învățare și muncă.

Componenta: scopul sistemii didactice presupune orientarea instruirii spre soluționarea obiectivelor personalizate ale elevilor școlii rurale luând în vedere oferta socială a microsocietului.

Tendința integrativă în determinarea scopului o vedem în prezența elementelor generale pentru toți elevii (dezvoltarea intereselor cognitive, capacităților intelectuale și creative, a independenței în dobândirea cunoștințelor noi; educarea convingerii în faptul cunoașterii legilor naturii, respectului față de oamenii de știință). Acest scop este determinat de necesitatea formării competențelor, reflectate în standarde.

Componenta conținutului sistemii didactice reprezintă îmbinarea standardului cu informația variativă (legată de problemele tematicii muncii agricole, ecologie, naturale). Conținutul este fundamentul formării competențelor cognitive și sociale ale elevului școlii rurale.

Conținutul se reflectă în așa categorii: informație variativă, invariativă, multidisciplinară și metodologică.

Invariativă – informația stabilă, independentă de influența factorilor externi, orientată spre păstrarea tradițiilor, tendința spre continuitate, spre generalizare și sinteză.

Informația variativă – are caracter flexibil, inovativ, deschis, diferențiat, concret. Ea depinde de competența cadrului didactic, tipul și menirea școlii, de exemplu în școala rurală sînt elemente ecologice, de studiere a plaiului natal etc.

Școala rurală – scopul ei – formarea calităților de personalitate: inițiativă, capacitatea de a gândi creativ, învățarea de-a lungul vieții.

Formarea competențelor individuale. Competența individuală – capacitatea de a înțelege, explica, regla propria stare, activitate orientată spre autorealizare.

Sistemii didactice conține sarcini multinivelare cu caracter integrativ. O formă specifică de organizare a conținutului – sarcini multinivelare cu caracter integrativ (situații de învățare) influențează formarea competențelor vitale ale elevului școlii rurale.

Deci, în contextul exigenței timpului, una din strategiile dezvoltării școlii rurale este abordarea integrativ – diferențiată a modelului sistemii didactice a învățămîntului primar. Abordare, care va facilita organizarea procesului de învățămînt orientat spre formarea competențelor.

Bibliografie:

1. Гринченко Л. И. *Теория и практика обучения: интегративный подход*. М., 2008.
2. Коршунова О.В. *Уровневая и стилевая дифференциация в рамках модульной интеграции как средство повышения качества обучения в малочисленной сельской школе* // *Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена*, СПб, 2009, № 113.
3. Даниушениов В.С. *Технология обучения в малочисленной сельской школе на основе интегративно-дифференцированного подхода*, Киров, 2009.
4. Гурьянова М. П. *Концепция формирования жизнеспособной личности в условиях сельского социума*. М., 2005